

הוציא כגרוגרת לאכילה וצמקה ונמלך עליה לזריעה, שאילו היה נשאר במחשבה ראשונה היה פטור. ואת"ל שגם בזה חייב, כי לפי המצב הנוכחי יש כאן שיעור המחייב, עדיין יש להסתפק במוציא גרוגרת לאכילה וצמקה וחזר ותפחה — האם יש תורת 'דיחוי' לענין שבת אם לאו. 'תיקו'.

ב. זרק כזית תרומה לבית טמא — פטור, שהרי שיעור חיוב אכלים אינו אלא כגרוגרת. ואולם אם נח ליד אכל פחות מכביצה — שאל רבא את רב נחמן, שמא נאמר הואיל ומצטרף עם אותו אכל לענין טומאה, כמו כן תיחשב זריקתו כאילו זרק גרוגרת ויתחייב. (וניסו לפשוט לחיוב, ודחו).

א. דוקא כזית תרומה לבית טמא, שיש איסור גמור על אכילתה בטומאה, אבל זרק כזית חולין או פחות מכזית תרומה — פטור. ראשונים. והרמב"ם לא הזכיר 'תרומה', ויש שכתבו שלא גרס כן בגמרא, ולדעתו אין הבדל בין חולין לתרומה (ע' משל"מ שבת יח. וע"ע חדושי הגר"ר בנגיס ח"א סוס"י ז). מסתבר שאין הבדל אם אותו אכל המונח בבית הוא תרומה או חולין. (רשב"א, עע"ש).

ב. יש ראשונים שסוברים, אם זרק כזית תרומה טהורה לבית טהור, חייב גם אם אין שם אוכלים אחרים, הואיל וזר לוקה על אכילת כזית, הריהי כמות חשובה גם לענין הוצאת שבת. ויש חולקים וסוברים שבבית טהור פטור, כי איסור זרות לא בא על ידי הוצאה זו.

ג. התוס' ועוד צדדו לומר, שאם היה כביצה באכל שהיה מונח בבית, (וכבר הוא טמא), אין כאן צירוף למה שזרק, ויפטור.

ג. אבא שאול אומר: שתי הלחם ולחם הפנים שיעורם בכגרוגרת, כשאר אכלים.

ד. המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים דרך כרמלית — אם נח בכרמלית, פטור. ואם לאו — בן עזאי פוטר כאשר היה מהלך בהוצאתו — שהמהלך כעומד דמי, וכאילו נח בכרמלית. וסתם מתניתין דלא כבן עזאי. הוורק דרך כרמלית ופסק שם כח הוורק, כגון שהתחיל שם לירד באלכסון לרשות הרבים — אפשר שפטור (עתוס' להלן צט:).

פרטים נוספים — ע' במובא לעיל ה-ו.

דפים צא — צב

קכג. א. מה דינו של המוציא כלי מלא פירות, ולא הוציאו במלואו?

ב. מה דינו של העומד ברשות זו ופשט ידו מלאה פירות לרשות אחרת; פשט ידו ריקנית לרשות אחרת, והניח אחר דבר מה בתוכה, והכניסו פנימה.

ג. הגונב כיס בשבת — באיזה אופן הוא פטור מן התשלומים?

א. המוציא כלי מלא פירות או מיני בשמים וכדו', ולא הוציאו במלואו — אם גם הפירות שבתוכו לא יצאו לגמרי מהרשות שהיו בה — פטור. (אפילו אם המשיך אחר כך והוציאו לגמרי, ההנחה שבינתים מפסקת ופטור. אחרונים, עפ"י רש"י).

ואם הפירות יצאו לגמרי ורק הכלי אגוד במקומו — חזקה מחייב, שאגד כלי לא שמיה אגד. וכן דעת אביי (לאחר חזרה). ואילו רבי יוחנן פוטר, וכן אמר רבא למסקנא — שאגד כלי שמו אגד.

וכן הלכה (רמב"ם שבת יב, יא; רי"ד; ריא"ו; 'חדושי הר"ן'). ויש שפסקו כחזקה שהיה רבו של רבי יוחנן (כן הביא המאירי בשם 'גדולי הדורות שלפנינו').

[ומשמע בגמרא שהוא הדין לשנצים (= שרוכים, רצועות לרכיסה) הנסרכים מאחורי הכלי, כל עוד הם אגודים ברשות האחרת — פטור. וכן מבואר לעיל (ה. לרבא) שאפילו קרומיות של הכוורת הבולטות למעלה מ' — נחשב איגודו במקום פטור].

א. כלי שקשור בחבל, יש מקום לדייק מלשון הרמב"ם (שבת יג, יד) שאעפ"י שהחוט אגוד ברשות אחרת, אם הכלי כולו יצא — חייב, אלא אם כן החבל נתון בידו של האדם העומד ברשות האחרת ובידו למושכו, אבל אם הוא על הקרקע או שאי אפשר למשוך בו את הכלי בחזרה — חייבים על הוצאה זו. וצ"ע (עפ"י רעק"א להלן קב).

ב. אין אומרים אגד כלי שמיה אגד אלא בענין שאם ימשוך הכלי לרשות שהוא שם, תימשך עמו תכולתו, אבל אם לא ימשך עמו — לא שמיה אגד, כגון שמוציא חפץ כבד בכלי שאין לו תוך (עפ"י תוס' פסחים פה:).

ב. המוציא פירות מרשות היחיד לרשות הרבים ולא הניחם שם — אם למעלה משלשה טפחים מהקרקע, פטור, (שאיין כאן 'הנחה'. ואפילו ננקוט 'קלוטה' (באור הרשות) כמי שהונחה דמי', יתכן ופטור משום שאגד יד לא שמיה אגד באופן זה. עפ"י תוס'). ואם למעלה מג' טפחים — נחלקו אב"י ורבא האם אגידת ידו לגופו שברשות האחר, נחשבת 'אגד' לפטור אם לאו; לאב"י פטור ולרבא חייב.

והוא הדין במקרה ההפוך — פשט ידו מלאה לרשות אחרת, ובא אחר והניח בתוכה, והכניס ידו פנימה. הרמב"ם (יג, ו) פסק שחייב. וכן פסקו הרי"ד והרי"א ז'. ואולם לפי פירוש אחר המובא בראשונים (ערמב"ן ועוד), לפי המסקנא לרבא ולאב"י חייב. ולפי"ז להלכה נראה שאגד יד שמיה אגד. וכן הביא הכסף-משנה בשם הרמ"ך.

ג. הגונב כיס בשבת והוציאו מרשות הבעלים לרשות הרבים באופן שחייב שבת וגניבה באים כאחת — פטור מתשלומין, 'קם ליה בדרבה מיניה'. הלכך אם היה מגרר ויוצא [לצדי רשות הרבים וכדו'] — מקום שהמשיכה קונה לגנב. רש"י עפ"י כתובות לא. וערמב"ן] פטור, (ודוקא בדבר שדרכו בגרירה. וע"ע פרטים בכתובות לא).

ואמרו בגמרא, שלפי הדעה האומרת 'אגד כלי שמיה אגד' אי אתה מוצא שיחול איסור שבת בבת אחת עם הגניבה אלא אם היו בכיס דברים ארוכים, שלא קנאם אלא כאשר הוציא את כל הכיס, ובאופן שאין שנצים שנרכים, אבל בלאו הכי הלא קנה את כל מה שיצא לחוץ, ועדיין לא נתחייב משום שבת אלא בהוצאת כל הכלי. [ואין חילוק אם הוציא הכלי דרך פיו או כשהוציא דרך שוליו, גם באופן זה קנה את כל מה שבחוץ, לפי שהוא יכול לקרוע את התפירות (בכגון כיסים שלהם, שלא היו תפורים בחזקה. תוס') ולהוציא המעות].

א. הרמב"ם, אעפ"י שפסק אגד יד שמו אגד, לא הביא אוקימתא זאת בדברים ארוכים. וכבר עמדו על כך אחרונים ז"ל.

ב. ישנה דעה (בכתובות לא) הסוברת שאעפ"י שהחייבים לא חלים כאחת, הואיל ואי אפשר להנחה בלא עקירה, נפטר מכל חיובי הממון שמתחייב במהלך ההוצאה. וסוגיתנו אינה סוברת כן (ע' רא"מ הורביץ).

דף צב

קכד. א. מהן צורות ההוצאה השונות שאדם פטור עליהן משום הוצאה שלא כדרך?

ב. המוציא משא למעלה מעשרה טפחים — מה דינו?

ג. המתכוין להוציא בצורה זו ועלתה בידו צורה אחרת — מה דינו?

א. המוציא בין בימינו בין בשמאלו, בתוך חיקו, על כתפו — חייב, [שכן משא בני קהת — בכתף ישאו].

משמע מרש"י שאפילו באופן שאין דרכו לשאתו על הכתף — חייב. וצריך באור, הלא ממשא

בני קהת אין הוכחה אלא על דבר כבד (עפ"י שפת אמת. וע"ע פני יהושע).

הוציא כלאחר ידו, ברגלו, בפיו (בשאר דברים שאינם אֶכְלִים. תוס'), במרפקו, באזנו, בשערו, בפונדתו

(= אזור חלול) שפיה נתון למטה, בין פונדתו לחלוקו, בשפת (= שולי) חלוקו, במנעלו, בסנדלו — פטור,

שלא הוציא כדרך המוציאים. רבי יהודה מחייב בפונדתו שפיה למטה.

הוציא משא על ראשו — פטור. ואף על פי שאנשי הוצל דרכם בכך — בטלה דעתם אצל כל אדם. ואפילו

אחד מהם שעשה כן כדרכו פטור.

א. יש אומרים: דוקא בהוצל שהיא עיר קטנה, ואפילו במקומם בטלה דעתם, אבל עיר גדולה לא

בטלה דעתם במקומם ('חדושי הר"ן'. וע"ע חילוקים בענין זה בתוס' ובמאירי).

ב. יש אומרים שאם מחזיקו בידו כשהוא על ראשו — דרך משא הוא זה וחייב. ויש אומרים שמשא

כבד הדרך לשאתו על ראשו (ע' מאירי; שפת אמת).

ב. אמר רבי אלעזר: המוציא משאוי למעלה מעשרה טפחים — חייב, שכן משא בני קהת. (ודוקא במעביר,

ואפילו הוא באויר ולא על כתפו, אבל הורק למעלה מעשרה טפחים — פטור, שרשות הרבים תופסת עד

עשרה).

משמע בגמרא להלן (צז.), שהלכה זו מוסכמת על דעת הכל.

ג. המתכוין להוציא לפניו (כגון שצרר מעות בסדינו כדי שיהיו תלויים לפניו) ובא לו לאחוריו — פטור, שאין

נוח לו בכך, שהרי נתכוין לשמירה מעולה ועלתה בידו שמירה פחותה. אבל להפך, נתכוין לאחוריו ובא

לו לפניו — חייב. (כן שנינו במשנה, וכהסבר רבא שאין מחלוקת בדבר).

נתכוין לאחוריו ובא לו לאחוריו — לרבא (בדעת רבי אלעזר), יש בדבר מחלוקת. ואולם לדברי רב אשי,

וכן משמע מסקנת הגמרא — לדברי הכל חייב.

דבר שכן דרכו לעתים, לבוא הנה והנה — גם אם נתכוין לפניו ובא לאחוריו — חייב, שהרי מתחילה ידע

שסופו להיות כן. כגון האשה החוגרת בסינר, שתלתה בו דבר מה ודרכו להיות חוזר סביבותיה. רבי יהודה

אומר: אף במקבלי פתקים.

יש מפרשים: אותם כיסים שהפתקים ניתנים בהם, דרכם להתהפך. [ומשמיע רבי יהודה שאף

פתקי המלכות, הזקוקים לשמירה יתרה — חייב]. וי"מ: הוציא הפתקים כדי ליתנם לרץ זה

ונתנם לאחר, הואיל ומצוי הדבר לקרות — חייבים בהוצאתם אפילו לא נתקיימה מחשבתם

(עפ"י ראשונים).

דפים צב — צג

קכה. מה דינם של שנים שעשו מלאכה יחדיו, באופנים השונים?

שנים שעשו מלאכה יחדיו; —

בזמן שכל אחד מהם יכול לעשותה לבדו — רבי מאיר מחייב, רבי יהודה ורבי שמעון פוטרים. (וכן סתמה משנתנו).

אין אחד מהם יכול לעשותה לבדו — רבי מאיר ורבי יהודה מחייבים (וכן סתמה משנתנו), ורבי שמעון פוטר. אחד יכול ואחד שאינו יכול — דברי הכל חייב. ופירש רב חסדא: זה שיכול חייב, אבל השני 'מסייע' הוא ואין בו ממש. [ואעפ"י שיש חכמים שסברו מסייע יש בו ממש, נסתייעו בגמרא מכמה מקומות כפי סברת רב חסדא].

התוס' פירש 'אינו יכול' — אעפ"י שיש לו כח לעשותה לבדו, אך באחיזה שהוא אחוז בה עתה, אי אפשר לו לעשות לבד, כגון שתפש את הקורה בקצה או באצבעו. ולזה הסכימו שאר ראשונים.

השפת-אמת כתב שנראה שלא דיברו התוס' אלא בזה יכול וזה אינו יכול, אבל בזה אינו יכול וזה אינו יכול, אם יכול לעשות לבדו, ואחוז באצבע, באופן שנצרך לסיוע — פטור. ואולם מדברי הרמב"ן והריטב"א אין משמע כן. אך נראה שלא אמר השפ"א אלא באחוז באצבע, שנחשב 'שלא כדרך' אבל כגון מחזיק בקצה הקורה באופן שנצרך לאחר שיתפוש בקצה השני, הגם שיכול היה להחזיק באמצע — אורחיה ואורחיה הוא.

באופנים ששניהם חייבים, (לרבי מאיר בכל אופן, ולר"י כשכל אחד אינו יכול לבדו) — נחלקו רב חסדא ורב המנונא האם די בשיעור אחד לשניהם או צריך שיעור חיוב לכל אחד ואחד. והוכיחו כמה אמוראים שדי בשיעור אחד לשניהם, וכגון צבי אחד שנכנס לבית ונעלוהו שנים — חייבים, אעפ"י שאין שיעור צידה לכל אחד ואחד.

א. הלכה כסתם משנה, שבזה אינו יכול וזה אינו יכול — חייבים, ובזה יכול וזה יכול — פטורים.

בשאר איסורי תורה — מדברי כמה ראשונים נראה ששאר איסורים, עכ"פ איסורים שיש בהם חטאת, דינם כדין מלאכת שבת. ע' ריטב"א ועוד — קדושין מג; רש"י פסחים פה; וכן צדד המנחת-חינוך (כו, ג לענין שנים ששחטו לע"ז). ואולם יש אומרים שאין לפטור אלא בשבת (ע' שו"ת הרשב"א ח"א כה. וכן צדד המנחת-חינוך (טו, ט) לענין הוצאת פסח חוץ לחבורה. וכן בפני יהושע כאן). ואולם ב'זה יכול וזה אינו יכול' כתב במג"ח (שם) שאין חילוק, כי סברה היא ולא גזרת הכתוב. ובענין איסור 'שחוט' חוץ' — ע' בובחים קח.

לענין הכשר והפסול ששחטו — ע' מהרש"ל חולין יז; רשב"א; יו"ד ב, תבואות שור סקנ"ב נ"ה; שפת אמת צג: קהלות יעקב זבחים יג, ג. לענין מחשבת פסול בשחיטה — ע' משנה חולין מ ושם מא; יו"ד ה. מחשבת פיגול בקדשים — ע' מג"ח קמד, ג. לענין יין נסך — ע' חזו"א יו"ד מט, יב.

ב. משמע בתוס' הרי"ד, שמשא של שלשה בני אדם שנשארוהו ארבעה אנשים — פטורים, כי כל אחד נחשב כמסייע שאין בו ממש, וכדין זב הרוכב על גבי בהמה. וכן כתב הגרעק"א.

דף צג

קכו. מה הדין במקרים הבאים לענין טומאת מדרס?

א. זב שהיה יושב על מטה וארבע טליות תחת רגליו.

ב. היה רוכב על גבי בהמה וטליות תחת רגליו.

ג. היה מוטל על חמשה ספסלים או פונדאות.